CZU: 338.48:502.131.1(478) https://doi.org/10.59295/dnwe2025.63

LEVERAGING THE POTENTIAL OF RIVER TOURISM FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Veronica BULAT
Moldova State University, 60 Alexe Mateevici, Chisinau, Republic of Moldova
Harnessing the Potential of River Tourism for Sustainable Development in the Republic of Moldova
veronica.bulat@usm.md
ORCID iD: 0000-0002-6051-3460

Purpose of the article: *The article explores the potential of river tourism as a catalyst for sustainable development in the Republic of Moldova, emphasizing its economic, ecological, and social dimensions. It examines how the Dniester and Prut rivers can support regional growth, local entrepreneurship, and cross-border cooperation while promoting environmental protection and cultural heritage preservation.*

Methodology: *The research applies a qualitative approach based on document analysis, statistical review, and comparative case studies from Moldova and neighboring countries. National tourism strategies, regional development programs, and examples of sustainable river tourism are analyzed to identify key opportunities, constraints, and policy measures for implementation.*

Conclusions: *The findings show that river tourism can generate significant economic and community benefits if supported by integrated policies, sustainable infrastructure, and local participation. Developing eco-friendly tourism routes and protecting river ecosystems can enhance Moldova's attractiveness and contribute to its long-term resilience.*

Originality: *The originality of the study lies in its focus on river tourism as an emerging and underdeveloped sector in Moldova, linking sustainability, cultural identity, and regional competitiveness within a single analytical framework.*

Keywords: *River tourism, Sustainable development, Ecotourism, Regional growth, Republic of Moldova.*
JEL Classifications: R11, Z32, Q56

INTRODUCERE

În ultimele decenii, turismul riveran s-a impus ca un factor esențial în dezvoltarea regională durabilă, generând beneficii ecologice, economice și sociale semnificative pentru comunitățile din zonele rurale și interioare. Un număr tot mai mare de cercetări evidențiază faptul că resursele de apă – cum ar fi râurile, lacurile și rezervoarele – se depășesc de funcțiile lor tradiționale de infrastructură naturală sau surse de utilități pentru a deveni active strategice cu utilizări multiple. Acestea pot stimula activitățile recreative, pot consolida apartenența la comunitate și pot sprijini dezvoltarea economică locală, așa cum evidențiază analiza Geoparcului Estrela din Portugalia (Fernandes, de Castro și Gomes, 2020).

Republica Moldova este străbătută de două axe hidrografice majore – fluviul Nistru și râul Prut – care formează granițele sale naturale de est și vest și leagă o varietate de peisaje, localități și habitate. Deși țara nu are acces la mare, resursele sale riverane rămân o componentă valoroasă, dar subutilizată în ceea ce privește turismul. În contextul actual, în care statisticile arată o renaștere a turismului intern și un interes crescut al vizitatorilor pentru experiențe autentice și durabile (BNS, 2024), turismul riveran apare ca o direcție promițătoare pentru diversificarea ofertei. Dezvoltarea acestui segment poate stimula creșterea economică regională, stimula antreprenoriatul local și consolida cooperarea transfrontalieră, contribuind în același timp la conservarea ecosistemelor și la protejarea patrimoniului cultural riveran.

Republica Moldova este parte la Convenția Ramsar din anul 2000, cu trei zone umede de importanță internațională: lacurile Prut Inferior, Nistru Inferior și Unguri-Holoșnița. Aceste arii protejate găzduiesc ecosisteme unice cu o biodiversitate bogată și joacă un rol esențial în reglarea hidrologică și climatică. Departamentul de monitorizare a calității mediului al Serviciului Hidrometeorologic de Stat efectuează monitorizarea sistematică a calității apei și a stării ecosistemelor, implicându-se activ în conservarea

acestora. Siturile Ramsar sunt vitale pentru echilibrul ecologic, prevenirea inundațiilor și purificarea apei, contribuind semnificativ la dezvoltarea durabilă a economiei naționale. Responsabilitatea pentru protejarea acestor zone revine autorităților, instituțiilor, agenților economici și comunităților locale, care trebuie să lucreze împreună pentru utilizarea durabilă a resurselor naturale și conservarea patrimoniului ecologic al Republicii Moldova.

METODOLOGIA CERCETĂRII

Cercetarea adoptă o abordare calitativă aplicată bazată pe o analiză integrată a surselor documentare, inclusiv strategii și politici naționale, rapoarte statistice și studii efectuate de instituții guvernamentale și organizații relevante. Investigația este completată de o analiză comparativă a experiențelor din țările vecine și a bunelor practici identificate pe coridoare fluviale similare din regiune. În plus, studiul oferă o evaluare critică a cadrului de politici publice, raportându-l la standardele internaționale de sustenabilitate, cum ar fi principiile Convenției Ramsar și clasificarea IUCN a ariilor protejate.

Având în vedere că datele statistice specifice privind turismul fluvial sunt încă limitate sau insuficient dezagregate, cercetarea propune un set preliminar de indicatori și variabile proxy menite să sprijine monitorizarea și evaluarea evoluției acestui segment în viitor.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Evoluțiile recente din turismul global evidențiază o schimbare semnificativă în comportamentul vizitatorilor, marcată de preferința pentru experiențe autentice, conectate cu natura și cu spațiile rurale. Tot mai mulți turiști se orientează către destinații interioare mai puțin aglomerate, unde pot contribui la protecția mediului și pot explora peisaje noi prin activități ce promovează sustenabilitatea (Fernandes et al., 2020). În acest context, râurile și zonele riverane capătă o valoare strategică, devenind un suport pentru activități recreative, educaționale și ecoturistice, dar și pentru consolidarea responsabilității față de mediu la nivel comunitar (Brito-Henriques et al., 2010).

Turismul fluvial se remarcă tot mai mult ca un catalizator al transformării percepțiilor comunităților asupra propriului patrimoniu natural. Investițiile în dezvoltarea responsabilă a zonelor de-a lungul cursurilor de apă – precum amenajarea plajelor naturale, a traseelor tematice sau a centrelor de interpretare ecologică – contribuie la diversificarea produselor turistice și la îmbunătățirea calității vieții populației locale (Folgado-Fernández et al., 2019). Studiile internaționale arată că revitalizarea coridoarelor fluviale generează beneficii socioeconomice importante, de la sprijinirea micilor afaceri și crearea de locuri de muncă sezoniere, până la consolidarea identității culturale a comunităților gazdă (Moreira & Santos, 2016; Rodrigues & Rodrigues, 2007).

Din perspectivă teoretică, literatura relevă dubla funcție a resurselor de apă: acestea reprezintă atât un element cheie al echilibrului ecologic, cât și o atracție turistică cu valențe educaționale, recreative și culturale (Prideaux et al., 2009). Astfel, gestionarea durabilă a resurselor acvatice necesită un echilibru atent între conservare și utilizarea responsabilă pentru activitățile turistice, în concordanță cu principiile Agendei 2030, în special Obiectivul de Dezvoltare Durabilă nr. 6 privind protejarea și utilizarea sustenabilă a apei (Brito-Henriques et al., 2010). Totodată, o abordare incluzivă asupra turismului bazat pe apă trebuie să ia în considerare și dimensiunile sociale și de echitate, având în vedere că relația dintre apă, comunitate și economie este profund influențată de dinamici de gen, putere și acces la resurse (Cole & Ferguson, 2015).

Prin urmare, turismul fluvial se conturează drept o soluție integrată pentru dezvoltarea durabilă a teritoriilor riverane, contribuind la protecția ecosistemelor, la diversificarea economiei locale și la consolidarea identităților culturale. Reușita acestor procese depinde însă de existența unui cadru coerent de politici publice, de investițiile în infrastructură și, mai ales, de implicarea comunităților locale în planificarea și guvernanța resurselor naturale (Folgado-Fernández et al., 2019; Fernandes et al., 2020).

Din perspectiva sustenabilității, turismul bazat pe apă oferă beneficii multiple și interdependente:

Ecologic, prin promovarea educației ecologice și direcționarea unei părți din veniturile generate către conservarea habitatelor naturale;

Sociocultural, prin revitalizarea tradițiilor asociate cu viața fluvială – pescuit, meșteșuguri, bucătărie locală – și consolidarea coeziunii comunității;

Economic, prin prelungirea sezonului turistic și crearea de noi oportunități pentru economia rurală, contribuind la diversificarea veniturilor și la reducerea disparităților teritoriale.

În acest sens, turismul fluvial apare ca un model integrativ de dezvoltare, capabil să combine protecția mediului, revitalizarea culturală și prosperitatea comunităților locale într-un cadru coerent de sustenabilitate (Figura 1).

În ultimii ani, tot mai multe țări europene au demonstrat că resursele de apă pot fi transformate în motoare ale dezvoltării durabile atunci când sunt gestionate strategic și integrate în amenajarea teritoriului. Un exemplu notabil este Programa de Valorização das Praias Fluviais din Portugalia, care a reușit să transforme râurile în atracții turistice prin investiții coerente în infrastructură, coordonare instituțională și implicarea comunităților locale. Experiența Portugaliei a arătat că, prin politici publice bine articulate, zonele fluviale pot deveni spații multifuncționale pentru recreere, educație ecologică și revitalizare economică.

Modelul portughez servește acum ca sursă de inspirație pentru multe regiuni din Europa Centrală și de Est, unde autoritățile și organizațiile profesionale explorează modalități de a adapta aceste practici la contextele locale. În Republica Moldova, fluviul Nistru și râul Prut, deși nu sunt navigabile pe scară largă, au un potențial considerabil pentru dezvoltarea ecoturismului și a cooperării transfrontaliere. Ele pot deveni adevărate coridoare de integrare regională, conectând comunitățile și valorificând patrimoniul natural și cultural al bazinelor hidrografice.

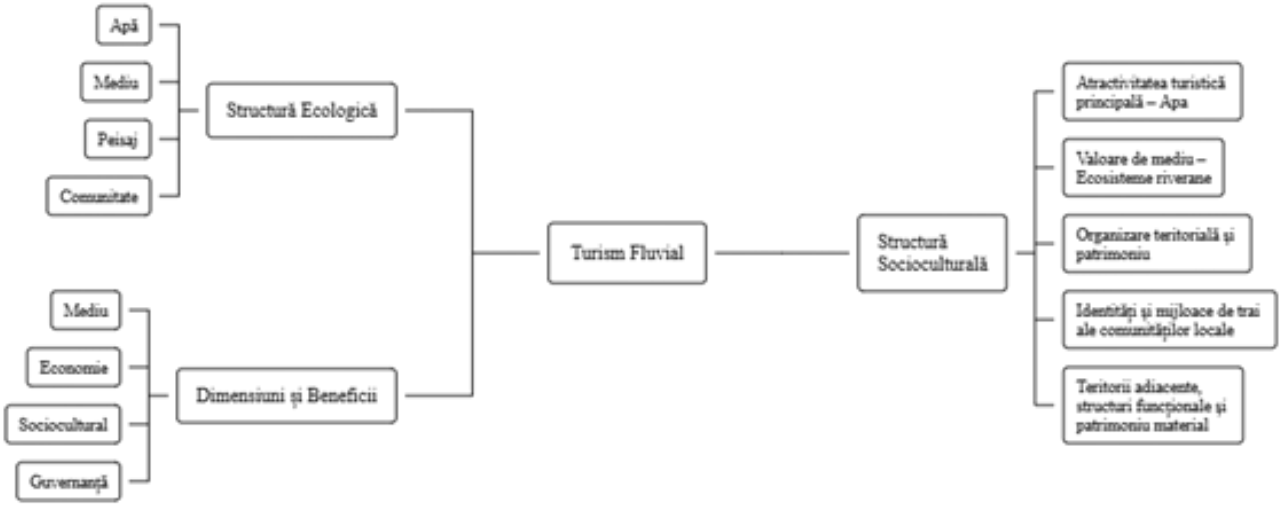

Figura 1. Structura și beneficiile turismului fluvial

Sursa: *adaptat după sursa: Fernandes, Gonçalo. (2020). Resursele de apă și dezvoltarea turismului pe teritoriul Geoparcului Estrela: semnificația și contribuțiile plajelor riverane la valorificarea destinației. Zona rurală europeană. 12. 551–567. 10.2478/EUCO-2020-0029.*

În acest sens, Asociația Națională pentru Turism Intern și Internațional din Moldova (ANTRIM) a identificat turismul rural ca fiind una dintre cele mai promițătoare direcții pentru diversificarea ofertei turistice naționale. Prin proiectele sale, organizația sprijină dezvoltarea rutelor de ecoturism, consolidarea inițiativelor comunitare și crearea de produse turistice care combină peisajele fluviale, tradițiile rurale și

educația pentru sustenabilitate. Implementarea acestor acțiuni, în parteneriat cu autoritățile publice și sectorul privat, ar putea permite Republicii Moldova să reproducă modelul european de succes bazat pe rețelele de zone fluviale și utilizarea inteligentă a patrimoniului hidrografic.

Exemple din alte regiuni europene, cum ar fi zona montană Estrela, arată că revitalizarea zonelor fluviale are efecte economice și sociale directe: dezvoltarea întreprinderilor mici, creșterea cererii de servicii de ospitalitate și turism activ și participarea consolidată a comunității la procesul de planificare a turismului. Literatura de specialitate confirmă că aceste rezultate sunt sustenabile numai atunci când procesul de dezvoltare implică participarea reală a actorilor locali și respectă principiile guvernării participative.

Turismul fluvial nu este doar o formă de recreere, ci și un instrument de promovare a identității locale, transformând apa într-un patrimoniu viu. Reunește povești, tradiții, meșteșuguri, mori de apă, poduri istorice și sisteme tradiționale de irigații într-o narațiune coerentă care leagă trecutul comunităților de experiențele contemporane ale vizitatorilor. În acest fel, destinațiile fluviale devin spații pentru turismul cultural și educațional, contribuind la dezvoltarea unei relații autentice între turiști și mediul local, bazată pe respect și responsabilitate față de natură.

Potrivit datelor furnizate de Biroul Național de Statistică (2024), în prima jumătate a anului 2024, operatorii și agențiile de turism din Republica Moldova au înregistrat peste 210.000 de participanți la activitățile turistice, ceea ce corespunde unei creșteri de aproximativ 21% față de anul precedent. Dintre aceștia, peste 25.000 au fost turiști străini și circa 43.000 au fost turiști autohtoni, semnalând o revigorare a pieței interne și o creștere a fluxurilor internaționale. Aceste tendințe indică un potențial ridicat de extindere a segmentului turismului bazat pe natură, inclusiv a formelor emergente de turism fluvial.

Printre zonele cu o valoare ecologică și turistică deosebită se numără complexul de lacuri din bazinul inferior al Prutului, desemnat sit Ramsar, și Rezervația științifică "Lower Prut", ambele oferind exemple elocvente de ecosisteme acvatice cu funcții esențiale - reglarea regimului hidrologic, reținerea sedimentelor și reîncărcarea apelor subterane. Aceste zone ar putea deveni repere majore în viitoarele rute de ecoturism fluvial. De-a lungul Nistrului, mai multe inițiative comunitare promovează deja activități precum caiac, turism de aventură și programe de interpretare ecologică, demonstrând existența unei cereri reale, expertiză locală și un cadru operațional favorabil pentru dezvoltarea turismului fluvial durabil.

Asociația Națională pentru Turism Intern și Internațional din Moldova (ANTRIM) joacă un rol semnificativ în consolidarea acestui proces, acționând ca o interfață între sectorul public și cel privat, susținând formarea profesională, promovând destinațiile rurale și internaționalizând ofertele turistice. Conform datelor ANTRIM (2025), organizația se concentrează pe diversificarea produselor turistice, organizarea de ateliere specializate și îmbunătățirea mediului de afaceri pentru antreprenorii din sector.

Piața turismului intern din Republica Moldova este caracterizată de șederi scurte (2,8 zile în medie) și sezonalitate marcată, ceea ce favorizează dezvoltarea experiențelor fluviale pe termen scurt – tururi ghidate, caiac sau observarea păsărilor. Poziția geografică a țării, împreună cu legăturile culturale și istorice cu România și Uniunea Europeană, creează condiții favorabile pentru circuitele turistice transfrontaliere de-a lungul râului Prut, bazate pe promovarea patrimoniului natural și cultural comun.

Segmente de nișă promițătoare:

Turism ușor de aventură: excursii ghidate cu caiacul sau canotaj pe Nistru, în special între Dubăsari și Onitcani;

Ecoturism și observarea păsărilor: observarea păsărilor și fotografia naturii în zona lacului din bazinul inferior al Prutului;

Turism educațional și științific: proiecte științifice dezvoltate prin parteneriate între universități, ONG-uri și comunități locale, axate pe monitorizarea zonelor umede;

Turism cultural comunitar: sate de pe malul râului care oferă cazare cu localnici, bucătărie tradițională și ateliere de artizanat inspirate de moștenirea fluvială.

Dezvoltarea durabilă a turismului fluvial este condiționată de respectarea constrângerilor ecologice stricte. Regimul hidrologic al Nistrului este afectat de funcționarea barajelor din amonte și a centralelor hidroelectrice, care influențează navigabilitatea, transportul sedimentelor și sănătatea ecosistemelor. În acest context, trebuie implementate măsuri clare de gestionare a vizitatorilor, cum ar fi: delimitarea zonelor sensibile, limitarea dimensiunii grupurilor, interzicerea bărcilor motorizate în zonele ecologice protejate și furnizarea de informații periodice privind calitatea apei.

Deși există proiecte pilot funcționale, infrastructura de bază pentru turismul fluvial rămâne modestă. Lipsa punctelor standardizate de lansare și acostare, a semnalizării, a instalațiilor sanitare și a sistemelor de gestionare a deșeurilor limitează experiența vizitatorilor. O soluție eficientă ar fi înființarea de centre de ecoturism cu impact redus la intervale regulate (15-25 km), combinând siguranța și confortul cu respectul pentru mediul natural. Acest model ar permite extinderea treptată a rețelei de turism fluvial fără a compromite echilibrul ecologic al râurilor Moldovei.

Turismul comunitar este în curs de apariție. ANTRIM, de exemplu, sprijină dezvoltarea de produse pentru destinații rurale, module de formare industrială și campanii de marketing care vizează zonele mai puțin explorat. Aceste inițiative demonstrează potențialul antreprenoriatului local de a se conecta cu lanțurile valorice ale turismului fluvial – gazdă, ghidaj, servicii alimentare, meșteșuguri – generând astfel o creștere incluzivă în special pentru femei și tineri.

Pentru a urmări progresul și a asigura sustenabilitatea, se recomandă încorporarea următorului modul în sistemul național de date privind turismul:

1. Procentul de vizitatori care se angajează în activități fluviale (caiac/canotaj/excursii cu barca/observarea păsărilor)
2. Cheltuieli medii pentru servicii legate de râu (închiriere echipamente, ghidaj, masă, meșteșuguri)
3. Profilul lunar de sezonalitate al turiștilor fluviali
4. Indicatori de presiune asupra biodiversității (vizite pe zonă, incidente de perturbare)
5. Indicatori de siguranță și mediu (incidente la 10 000 de zile de vâslit; densitatea așternutului).

Acești indicatori pot fi construiți folosind un scurt chestionar "river add-on" pentru sondajele NBS existente, jurnale operaționale de la operatori de turism licențiați și parteneriate de știință cetățenească cu universități și administrații ale zonelor protejate.

Guvernanță și roluri instituționale

1. Ministerul Culturii și Oficiul Național de Turism ar trebui să se coordoneze cu Ministerul Mediului și serviciul hidrometeorologic pentru a gestiona agenda turismului fluvial.
2. Un ”grup de lucru interministerial dedicat turismului riveran” poate fi înființat pentru a alinia infrastructura, licențierea de mediu și eforturile de marketing.
3. Consiliile locale raionale și grupurile de acțiune locală (GAL) ar trebui să implementeze întreținerea nodurilor, instruirea antreprenorilor comunitari și brandingul local.
4. Administrațiile zonelor protejate (de exemplu, pentru rezervația Prutul de Jos) ar trebui să monitorizeze integritatea ecologică și să aplice măsurile de gestionare a vizitatorilor.

Portofoliu de produse (2026-2029)

5. Arcul Nord Nistru (Soroca-Rezina): Dezvoltă patru noduri care încorporează interpretarea fortăreței (Soroca), circuite de vâslit și piei de păsări.
6. Tronsonul Dubăsari-Onitcani: Traseu de caiac pentru familii, cu semnalizare, ghizi certificați și programe școlare.
7. Zonele umede Prutul de Jos: Circuite de turism de păsări cu cinci ascunzători, gazde și briefinguri ecologice conduse de rangeri.
8. Traseul eco-turistic "Farmecul Nistrului": Extinderea micro-granturilor comunitare pentru gazdă, clustere de bucătărie și piețe de artizanat; integrare rezervare digitală.

Suport pentru IMM-uri și branding

1. Micro-granturi și garanții de împrumut pentru închirierea caiacului/canoei, echipamentelor de siguranță și eco-modernizărilor.

2. Program de certificare ("Green River Host/Guide") și o carte de marcă națională pentru semnalizare, hărți și conținut digital.

3. Promovare prin turnee de familiarizare, călătorii de presă și marketing internațional, de exemplu așa cum a făcut ANTRIM până în prezent.

În fața schimbărilor climatice și a presiunii urbane, turismul fluvial exemplifică o formă de inovație regională adaptivă. Aliniază recreerea cu administrarea resurselor și ajută la redistribuirea fluxurilor turistice către zonele mai puțin aglomerate. Fie în munții interiori ai Portugaliei, fie de-a lungul văii Nistrului din Moldova, râurile pot acționa ca coridoare de sustenabilitate, legând protecția biodiversității cu reziliența economică locală.

Cercetările viitoare ar trebui să pună accentul pe percepțiile utilizatorilor, motivarea vizitatorilor și sistemele de monitorizare a mediului care asigură controlul calității și distribuția echitabilă a beneficiilor. Instrumentele tehnologice, cum ar fi cartografierea GIS, semnalizarea inteligentă și colectarea datelor mobile, pot îmbunătăți eficiența și transparența guvernanței.

CONCLUZII

Actualitatea și importanța turismului fluvial constă în capacitatea sa de a îmbina integritatea ecologică cu bunăstarea umană. Transformă râurile din resurse utilitare în spații de recreere, educație și mândrie comunitară. După cum demonstrează experiența Geoparcului Estrela, turismul bazat pe apă bine gestionat contribuie la revitalizarea economică, continuitatea culturală și valorificarea durabilă a patrimoniului natural – obiective la fel de relevante pentru bazinele Nistru și Prut din Moldova și alte teritorii interioare care caută căi de dezvoltare reziliente.

Fluviul Nistru și râul Prut reprezintă un potențial necunoscut pentru sectorul turismului din Moldova. Prin adoptarea unei abordări coordonate, centrate pe sustenabilitate – zonarea sectoarelor sensibile, sprijinirea antreprenoriatului local, construirea de noduri de infrastructură și încorporarea turismului riveran în sistemele statistice naționale – Moldova poate crea o nișă de ecoturism distinctă și rezilientă.

RECUNOȘTINȚE / MULȚUMIRI

Prezenta lucrare a fost realizată în baza rezultatelor obținute în cadrul implementării proiectului „Consolidarea mecanismelor socio-economice și juridice pentru asigurarea bunăstării și securității cetățenilor” (CONSEJ 01.05.02).

REFERENCES

1. ANTRIM – National Inbound and Domestic Tourism Association of Moldova. (2025). *Homepage – ANTRIM*. https://antrim.md/
2. Fernandes, Gonçalo. (2020). Water Resources and Tourism Development in Estrela Geopark Territory: Meaning and Contributions of Riveran Beaches to Valorise the Destination. European Countryside. 12. 551–567. 10.2478/euco-2020-0029.
3. ANTRIM – National Inbound and Domestic Tourism Association of Moldova. (2025). Homepage – ANTRIM. https://antrim.md/
4. Brito-Henriques, E., Sarmento, J., & Lousada, M. A. (2010). Water and tourism: Resources management, planning and sustainability. Universidade de Lisboa.
5. Cole, S., & Ferguson, L. (2015). Towards a gendered political economy of water and tourism. Tourism Geographies, 17(4), 511–528. https://doi.org/10.1080/14616688.2015.1065509

6. Fernandes, G., de Castro, E., & Gomes, H. (2020). Water resources and tourism development in Estrela Geopark territory: Meaning and contributions of riveran beaches to valorise the destination. European Countryside, 12(4), 551–567. https://doi.org/10.2478/euco-2020-0029
7. Folgado-Fernández, J., Di Clemente, E., Hernández-Mogollón, J., & Campón-Cerro, A. (2019). Water tourism: A new strategy for the sustainable management of water-based ecosystems and landscapes. Land, 8(1), 2. https://doi.org/10.3390/land8010002
8. Moreira, C., & Santos, N. (2016). Turismo riveran em Portugal continental: Oferta e potencialidades. In A. Nunes et al. (Eds.), Territórios de Água | Water Territories (pp. 255–271). Universidade de Coimbra.
9. Prideaux, B., Timothy, D., & Cooper, M. (2009). River tourism. CAB International.
10. Rodrigues, A., & Rodrigues, A. (2007). Rede Europeia de Turismo de Aldeia, um caso de inovação em turismo rural. Congresso Internacional de Turismo – Leiria e Oeste.
11. AdventureTime Moldova. (2023). Kayaking Dubăsari–Onitcani. https://adventuretime.md/en/splav-dubossarskaya-ges-uste-oniczkany/
12. National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova. (2024). *Tourism statistics of the tourism agencies and tour-operators in the Republic of Moldova*. https://statistica.gov.md/en/the-touristic-activity-of-the-tourism-agencies-and-tour-operators-in-9491_61427.html
13. Ramsar Sites Information Service. (2021). *Lower Prut Lakes, Moldova, RIS 1029*. https://rsis.ramsar.org/ris/1029
14. Regard-Est. (2022). Protecting the Dniester: A struggle for sustainability and security in Moldova and Ukraine. https://regard-est.com/proteger-le-dniestr-un-combat-pour-la-durabilite-et-la-securite-en-moldavie-et-en-ukraine